

Irán - dějiny světa kolem nás

Text a foto: Milan Bučík

Mediální obraz této velmi zajímavé země není u nás i v celém západním světě nejlepší. O to více je ale potom většina návštěvníků překvapena, když se seznámí se zdejší realitou. Uvidí krásnou hornatou zemi se slušnou hlavní dopravní infrastrukturou, na každém kroku narazí na zajímavou architekturu, která odráží nepřetržitý sled dynastií, které ovlivňovaly chod Persie i velké části světa od starověku, přes středověk až do dvacátého století. Každá dynastie měla své jiné hlavní město a proto nacházíme tolik úchvatných staveb na několika různých místech po celé zemi. Uvidí také spoustu mladých, zvědavých a přátelských lidí, kteří se nezdráhají cizince oslovit přímo na ulici nebo v kavárně a nabídnout jim případně svou pomoc.

Mám rád historii a vždy jsem toužil se zde někdy podívat a poznat zemi velkých starověkých králů – Kýra Velikého, Dareia i Xerxa. Vždyť bůhví jak by to dnes u nás v Evropě vypadalo, kdyby tenkrát Řekové jejich velké starověké armády u Marathonu a hlavně Salamině neporazili.

Zkusme se na tuto velmi zajímavou zemi podívat trochu zblízka, pohledem cestovatele, který zde prožil dva zajímavé týdny.

Země, lidé a příroda

Pokud máte izraelské razítko v pase, tak do země radši necestujte, nepustí vás dovnitř. Izraelci to asi vědí a tak vám svým razítkem pas neznehodnotí. Nemusel jsem si tak pořizovat nový. Málokdo ví, že pokud navštívíte Irán (bez ohledu na to zda vám úředník na letišti orazítkuje cestovní dokument), tak vám zcela jistě hrozí potíže se získáním amerického víza, on-line ho určitě nedostanete a po osobní návštěvě máte šanci tak padesát procent. Pokud jste cestovali sami individuálně je vaše šance ještě nižší.

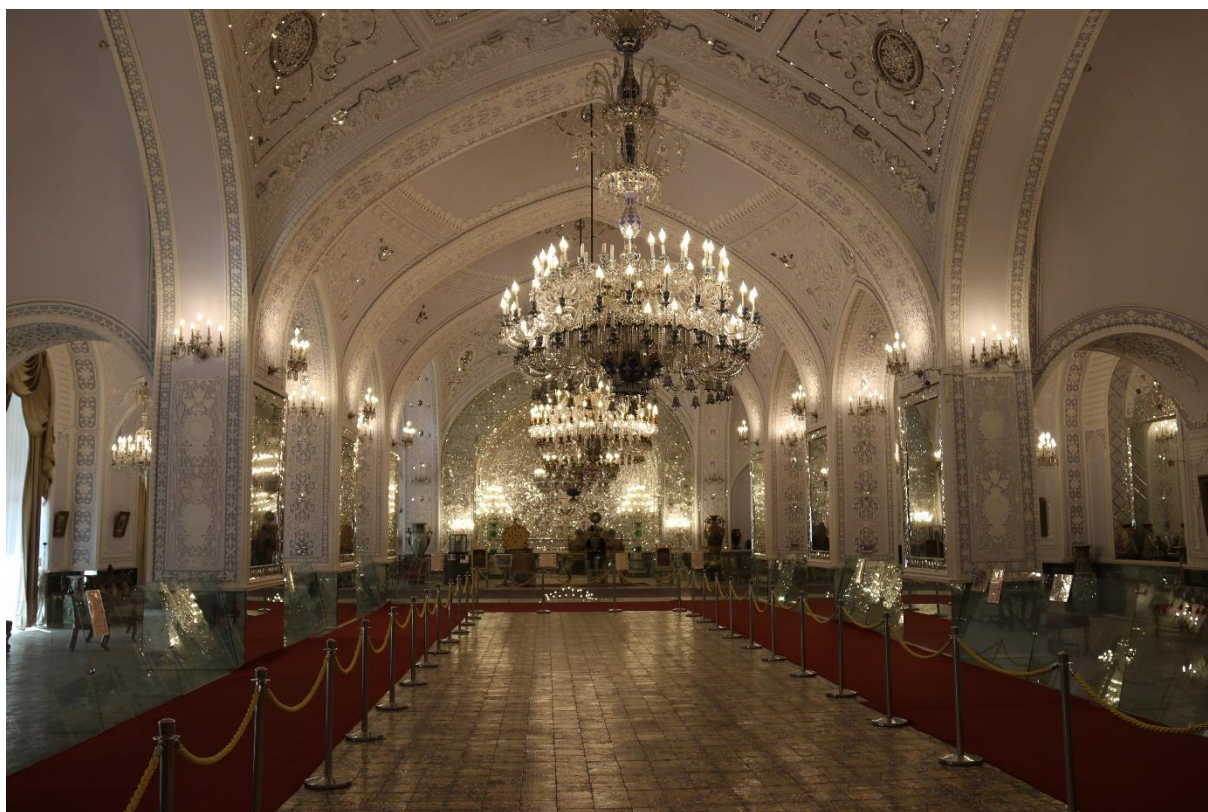
Irán je regionální mocnost s více než osmdesáti milióny obyvatel. Obecným problémem je zde velký nedostatek vody, střed a jih je vlastně polopoušť, dostatek vody a zeleně je pouze v severní části země v okolí Kaspického moře. Nejbohatší Iránci tam už dnes skupují hodně půdy a během nejbližších deseti až dvaceti let bude podle naší průvodkyně Míny probíhat větší migrace místních lidí do severních oblastí.

Irán je velmi rozlehlá a převážně hornatá země, je v ní více než sto hor vyšších než čtyři tisíce metrů a nepočítaně těch přes dva tisíce. Krajina je většinou velmi vyprahlá, lesy moc neuvidíte, trochu zeleně je v okolí velkých měst a flora i fauna má polopouštní charakter. Všechna největší města v zemi spojuje docela kvalitní dálnice, cesta vede často mezi horami a průsmyky s dech beroucími výhledy do okolí. Řada velkých měst byla založena v poměrně vysoké nadmořské výšce často nad jeden a půl kilometru, Teherán je například šestnáct set metrů vysoko a proto je v tomto normálně velmi horkém teplotním pásu docela snesitelné klima pro život.

Země je velmi bohatá na nerostné suroviny , patří k předním světovým vývozcům ropy, má značné zásoby uranu, mědi a zlata. Proto také byla v posledních sto letech předmětem velkého zájmu velmocí, které se snažily v zemi prosazovat své zájmy. Nespokojenost s šáhem, posledním potomkem dynastie Páhlávi, vyústila v islámskou revoluci a nastolení náboženského státu v čele s ajatolláhem Chomejním a radou sedmi duchovních. Bohužel ani nová revoluce nesplnila řadu svých slibů a u řady lidí dnes vyvolává rozčarování a nespokojenost. Každý totalitní stát se snaží udržet svou moc i případnými represemi a tohle se začíná dít v zemi v poslední době. V poslední byla pozorována snaha části společnosti o větší oddělení církve od státních záležitostí a také o posílení ženských práv. Tyto trendy se ale zatím nenaplnily stejně jako snahy o méně konzervativní ženské oblékání a to nejen ve sportu. Někteří místní lidé, se kterými jsme poměrně otevřeně během cesty hovořili o tom, že společnost je poměrně hodně rozdělená a domnívali se, že už při příští volbě nového ajatolláha (po Chamenejím) nedojde k dohodě a další ajatolláh nebude zvolen. Tak uvidíme. Z velkého bohatství země těží pouze poměrně úzká skupina státních a církevních elit a většina společnosti to pozoruje s nelibostí. Velké potíže krajině způsobují také zejména americké hospodářské sankce.

Země zápolí s nedostatkem vody, největší osídlení je většinou ve velkých městech a v jejich blízkém okolí. Při cestě autem po dálnici mnoho tisíc kilometrů vidíte obrovské plochy polopouště bez jakýchkoliv známek lidského bydlení.

Je to o to překvapivější, protože starověká civilizace v Persii byla nesmírně kulturně i technicky vyspělá a uměla skvěle hospodařit s vodou. Již více než tisíc let před naším letopočtem zde budovali důmyslný systém podzemních akvaduktů dlouhých až osmdesát kilometrů. Od Peršanů se učili staří Římané, Indové, Číňané, Egypťani i řada dalších starých

civilizací. Tento podzemní vodní transportní systém se nazýval Quanaty. Voda zde tekla samospádem (bylo úžasné jak to vyměřili) většinou v poušti podzemními tunely, které byly v hloubce dvacet až dvěstapadesát metrů. Velká hloubka zajistila vodě její chladivost i pitelnost. Co pár kilometrů z tunelu vedly kolmé šachty na povrch pouště, které umožňovaly čerpání vody a umožňovaly život v blízkém okolí. Zbytky těchto úžasných staveb je zde ještě stále možno na některých místech vidět stejně jako další starověké vynálezy – chladicí věže, výroby ledu apod. Celý zavlažovací systém velmi utrpěl během vpádu Mongolů koncem 13.století, kteří zničili většinu zařízení a zdevastovali celou zemi.

K lepšímu poznání každé země slouží i její kuchyně. Ta perská nám velmi chutnala. Je mnohem lepší než arabská, kterou osobně moc nemusím. Nejhorší byla v Izraeli, ale možná to bylo tím, že ve většině restaurací vaří Arabové. Jako suroviny dobře poslouží ryby, mořské plody, jehněčí, hovězí, kuřecí, fazole, rýže, brambory, saláty a ovoce a všudypřítomné placky. Vynikající jsou zdejší dušená jídla z masa a ovoce tzv. khorešt, která se svojí pikantní sladkokyselou chutí podobají trochu čínské kuchyni. Mezi nejlepší patří dušené kuřecí se švestkami – bosami – skutečná delikatesa. Velmi nám chutnalo také „dizi“ – společně v jednom hrnci dušené jehněčí, fazole, brambory a koření. Ráno na snídani samozřejmě nedostanete vepřovou šunku, ale často vejce na tvrdo, různé velmi chutné klobásy, nejrůznější kaše a výborné hutné zeleninové polévky. Místní restaurace jsou často zařízené ve staroperském stylu, se zrcadly a skleněnými lustry, s jídlem se moc nepospíchá, uvnitř najdete často dvě části, v jedné se sedí evropsky na židli u stolu a ve druhé bez botů na koberci na zvýšeném piedestalu. Jídlo na koberci jíte z misek a talířů, které jsou ve stejné rovině. Společenská sešlost často končí vodní dýmku.

Irán je islámskou teokracií šiitského typu v čele s ajatolláhem a radou sedmi duchovních, kteří rozhodují o všem. Prezident a premiér jsou pouze doplňujícími figurkami. Šiité na rozdíl od sunnitů uznávají pouze následnictví přímých potomků proroka Mohameda. V mešitách a církevních budovách často veřejně přístupných tyto přímé potomky proroka Mohameda poznáte velice snadno – jsou oblečeni celí v černém. V televizi můžete sledovat nekonečné náboženské debaty a poslouchat halasné náboženské písně. Zdejší státní tisková kancelář velmi často pranýřuje poklesky a „průšvihy“ sunnitských saudsko arabských princů hlavně během jejich výletů do západních zemí, když tam obtěžují nějakou pokojskou. Země oficiálně nezakazuje žádné náboženství s výjimkou báhájismu. Jsou zde výrazně minoritní menšiny židů, křesťanů (hlavně arménských), zoroastristů a další. Docela mě pobavilo, když nám Mína důležitě sdělovala, že v parlamentu mají i jednoho žida a jednoho křesťana. Připomnělo mi to Národní frontu z předrevolučního Československa.

Co je tady jiné než v západním světě

Pro jedince, kteří nevydrží den dva bez piva nebo sklenky jiného alkoholu je lepší zůstat doma. Jedině, že byste cestu do této země pojali jako detoxikační túru. Tak jsem to udělal já, a musel jsem to vydržet, i když si moje žena myslela, že to nedokážu. Konzumaci alkoholu tady přísně zakazuje náboženství a bylo nám řečeno, ať si ani nezkoušíme něco přibalit do kufru, mohli bychom mít vážné problémy. Alkohol tady nikde nevidíte ani se nedá nikde koupit. Výjimkou je malá komunita arménských křesťanů na severovýchodě země, kteří mají povoleno v souladu se svojí vírou a výlučně jen pro svoji spotřebu pěstovat vinnou révu a víno z ní vyrábět. Pije se tady voda, čaj, různé džusy – ten z granátových jablek byl jedinečný a mléčné produkty ala „lasi“, něco jako kefir na indický způsob, který se tady konzumuje k masu i dalším jídlům. Naštěstí občas narazíte na malý krámk na ulici nebo kavárničku, kde dostanete výborné espresso, musíte se ale předtím ujistit, zda má „kavárník“ ten správný kávovar. Vrcholem nabídky pro „závisláky“ je licenční nealko pivo s různými příchutěmi, doma to nepiju, ale tady jsem si to dával. Ceny jsou tady výrazně nižší než v Evropě. Na mých cestách po světě jsem poznal jedinou další zemi s podobnou nedostupností alkoholu a to Indii, zejména ve svatém městě Varánásí, ale zde jste alkohol dostali aspoň v mezinárodních hotelových řetězcích, v Iránu nikde o navazujících trestech nemluvě.

Problém trochu je, že zde neplatí tradiční mezinárodní platební karty jako VISA, Mastercard apod. Nemůžete si vyměnit hotovost v bankomatu ani platit v obchodech či restauracích. Iránci používají své vlastní lokální karty, turista musí přijet s větší hotovostí, kterou si může většinou v bankách nebo směnárnách vyměnit za místní rijály. Je potřeba mít větší rezervu i pro nepředvídané výdaje. Mezinárodní sankce tlačí zemi dolů a valuta je tady velmi žádaným artiklem jak pro stát, tak i na černém trhu. U směnáren se potulují desítky veksláků a nabízejí vám výhodný kurs, jsou to scény jako vystřižené ze starého filmu Bony a klid. Směnný kurz činí zhruba 2000 IRR (iránský rijál) za 1 CZK a jeho praktický dopad je, že si vezmete kufr peněz a jdete pro pečivo. Něco jako Itálie před zavedením eura.

Potřeba valut je tak pro stát důvodem proč podporovat turismus a chovat se k návštěvníkům vstřícně. My jsme cestovali v malé skupince a cítili jsme se bezpečně. Iránci, hlavně ti mladší, jsou přátelští a bezprostřední, někteří mluví nejen anglicky, ale i německy či francouzsky a zajímají se o cizince. I tak je u nás hodně lidí, kteří si po přečtení našich novin vyhodnotí Irán jako velmi nebezpečnou destinaci. Skutečnost je podle mě mnohem lepší. Přesto je lepší do těchto krajín jezdit organizovaně a v menší skupince. Rozumný turista ví, jak se při cestách chovat. Respektuje místní zvyklosti, je zdvořilý, neprovokuje svým chováním ani oblečením, netoulá se sám po nocích bočními tmavými uličkami atd. Irán je krásná země, má co nabídnout a cizinců hlavně ve velkých městech – Shirazu a zejména v Isfahánu je opravdu hodně. Bylo tady hodně Němců, ti jsou ostatně skoro všude, ale překvapivě i Francouzů (ti si více vybírají kam pojedou), také Španělů a Portugalců, mluvili jsme s pár Poláky a v Shirazu

jsme potkali mladého českého baťůžkáře, který cestoval úplně sám a užíval si to.

V Iránu je velmi důležité respektovat místní zvyklosti zejména v oblékání. Země je velmi konzervativní a to nejen venkov, ale i města včetně největších. Nepřípustné jsou krátké sukně, kraťasy (i pro muže), tílka, dekolty a jiné příliš odhalující oblečení. Nejvhodnějším oblečením jsou i vzhledem k teplu, volné dlouhé kalhoty a volná košile. Ženy musí nosit na hlavě šátek, který si mohou sundat jedině na hotelovém pokoji a když vystupujete z letadla, už ho musíte mít na hlavě. Iránci, vlastně Peršané, jsou velmi hrdý národ, který je pyšný na svou kulturu a historii. Nemají rádi, když v nich vidíte Araba, ty považují mírně řečeno za trochu „méněcenné“ a vidí v nich barskou kulturu. Jako lidé jsou často nadprůměrně krásní a to hlavně ženy. Je to vidět hlavně ve velkých městech. I když jejich chování i oblékání je svázáno místními konvencemi, chodí velmi upravené, namalované, velice o sebe pečují (daleko více než je obecně vidět i v Evropě) a barevným sladěním a kvalitou použitých materiálů, působí velmi přitažlivě. Vidíte tady i hodně opravdových krasavic byt' zahalených. Iránské ženy chtějí být co nejkrásnější a důsledkem je, že zdejší plastičtí chirurgové mají opravdové žně. Zatímco ale česká žena se po plastické operaci většinou zavře na dva týdny doma, zde potkáte na ulici velké procento žen s náplastí na nose a vůbec jim to nevadí.

Byli jsme varováni, že je zde cenzurovaný internet, který se částečně dá obejít přes VPN. My jsme se na naše běžné české servery a webové stránky bez problémů dostali. Internet tady je pomalejší a občas vypadává. Asi dvakrát v hotelích se nedalo reálně připojit. Ale byli jsme překvapeni naopak tím, že náš malý autobus měl připojení k internetu a fungoval zde i např. bez omezení WhatsUp.

Irán patří k největším světovým producentům ropy a cena benzínu je zde nízká, činí asi polovinu toho co u nás. Navíc nedávno tam byly objeveny nové další obrovské zásoby. V zemi je běžné, že má hodně mužů další vedlejší zaměstnání a ve velkých městech často dělají na černo taxikáře. Proto, když jim nedávno hodně pohonné hmoty zdražili, neobešlo se to bez velikých demonstrací, kde zahynula asi tisícovka lidí.

Irán je kulturní země a i toalety na hotelích vypadají zcela evropsky. Jeden rozdíl tady však přesto existuje. Odpadové a kanalizační potrubí je zde úzké a proto se nesmí použitý toaletní papír odhazovat do záchodu, ale do koše. Není to ale zvyklost typická jen pro některé země islámského světa, včetně bývalých sovětských republik, kde na to našinec narazil už za hluboké totality. Potkáte se s tím někdy i v zemích na opačném konci světa. Jako my v ekvádorském Quitu na hotelu nebo na lodi na Galapágách, ale tam to souviselo s přísnou ochranou životního prostředí.

V Iránu existuje povinně dobrovolná pro občany ale i firmy náboženská daň. Muslimská obec si tak platí svého imáma, který se pak o ni stará. Tak jak to u podobných daní, výběrů a sbírek chodí, hodně peněz skončí i jinde, údajně se z nich financuje např. i teroristický palestinský Hizbaláh.

V zemi je velké procento zahraničních návštěvníků a ve velkých městech jsme v centrech občas viděli budovu s nápisem „turistická policie“. Na svých autech neměli žádný marketingový slogan (na rozdíl od českého „pomáhat a chránit“, který si nemálo Čechů překládá jako „škodit a strašit“), a nebylo je moc vidět, ale dalo se předpokládat, že jsou v případě potřeby nápomocní a také hlídají u cizinců respektování místních zvyklostí v oblékání apod.

Dějiny a nejzajímavější místa

Málokterá země na světě má takové dějiny a dlouhodobě ovlivňuje dění ve světě a okolních zemích od starověku až po dvacáté století jako Persie.

Naše malá skupinka zvládla ta dva týdny ujet se svým mikrobusem několik tisíc kilometrů a poznat všechna nejzajímavější místa v zemi. Z Teheránu vedla naše cesta přes Hamadán, Kermanšáh, Súsu, Bišápur, Širaz, Persepolis, Yazd, Isfahán a přes Kashan zpět do hlavního města. Průvodkyně Mína o nás starostlivě pečovala, abychom si někde nenaběhli a byla nekonečným zdrojem informací. Mladý řidič Mustafa nás bezpečně vedl orientální dopravním provozem, kde jsme my, Evropané neobjevili žádná pravidla a zákonitosti a nechápali jsme hlavně ve velkoměstech a na kruhových objezdech o čtyřech pruzích, že si každý jede jak chce, všichni troubí jak o život a přesto se nikdo nesrazí. I když několikrát k tomu chybělo docela málo. Trochu jsme se místní agentuře prodražili, protože mikrobusem i s našimi kufry neumožňoval některým příliš pohodlné sezení a tak jsme požádali o větší autobus. Ten neměli, ale vyřešili to vzhledem ke zdejší ceně benzínu a pracovní síly další malou dodávkou s řidičem, který s námi celé dva týdny putoval po zdejších cestách a na dálnici jsme se často předjížděli. Při delších přejezdech jsme občas zastavili mimo město na zajímavém místě a Mustafa se nám postaral o malou svačinku. Uvařil výborný čaj, nakoupil, nevím kdy, dobré perské koláčky, sehnal na trhu pro nás loupané ovoce a jiné perské pochutiny. Bylo to příjemné.

Dvanáctimiliónový Teherán je hlavním městem posledních dvě stě let. Opravdová megapole, kde přelet ze severu na jih trvá ve špičce několik hodin. Město leží více než šestnáct set metrů vysoko a tak je zde opravdu i v létě relativně příjemné klima. Trochu to kazí větší hladina smogu. Luxusnější čtvrti se naházejí na severu a královské paláce ještě výše v lesnaté oblasti s hezkým výhledem na město. Je zde hodně co vidět a co vyrostlo za dynastie Kadjárovců a Pahlaví. Palác Zara ve středu města, kde spala za své návštěvy i britská královna Alžběta. Úžasné muzeum šperků s největším diamantem světa, kdysi tam byl i druhý největší, ale ten jim ukradli Britové a dodnes zdobí britskou královskou korunu. K nejzajímavějším památkám patří palác Golestan, památník svobody Azadí, i stále nedostavěná hrobka ajatolláha

Chomejního, která je vyhledávaným cílem Iránců z celé země. Paláce šáha Pahlavího a jeho otce jsou v chladnější severní části města a slouží jako muzeum. Zejména palác posledního šáha, kterého smetla v roce 1979 islámská revoluce, je nádhernou ukázkou moderní islámské architektury, něco podobného jinde nevidíte. Osud posledního panovníka je dosti tragický, už před revolucí byl smrtelně nemocen. Rodina skončila v exilu, Réza Pahlaví brzy umřel a manželka s dětmi po několika místech nakonec zakotvila v USA. Ze čtyř dětí šáha, dvě spáchaly sebevraždu.

Kromě paláců a mešit jsou v hlavním městě i všech dalších velkých městech po celé zemi nádherné udržované zahrady často s atraktivními vodními prvky.

Po cestě do Hamadánu jsme navštívili podvodní jeskyně Alí Sadr, největší na světě, taková trošku větší Macocha s Punkvou, má dobrých 14 km vodních cest, na zdejším šlapadle byste si docela „mákli“, naštěstí navštěvovaný úsek má tak tři kilometry a je tam pod zemí docela chladno. Hamadán má v noci osvětlené centrum s krásnou atmosférou, pověřčivé vdavekchtivé ženy navštěvují starověkou Lvi bránu a touží políbit něco, co před mnoha lety asi bylo lvem, ale dnes připomíná spíše tuleně.

Určitě nezapomeňte navštívit hrobku Aviceny, nejslavnějšího učenice islámského světa, jehož knihy o lékařství sloužily po staletí lékařům na celém světě. Hrobka je zároveň takovým malým muzeem, které připomíná učenčův život a jeho objevy. V té souvislosti si vždy vzpomenu na můj oblíbený film Ranhojič, který tuto dobu velmi hezky přibližuje. Zdrželi jsme se u skalních reliéfů v údolí Gandžamé, kde nápisy a reliéfy v klínovém písmu oslavují velikost starověkého krále Dareia. Mezitím nám zavřeli hrobku biblické Ester, královny ze Sůsy a jejího strýce Murchadaje. Mína ale vytáhla mobil a za chvíli se u vchodu objevil starý Žid, který nás ochotně provedl hrobkou i chrámem. Cestou do Ahwazu je dobré navštívit v Suse hrobku starozákonního proroka Daniela a úžasné zikkuraty – pyramidové stavby z mezopotamského období. Poblíž v blízkém Bišápuru narazíte na ruiny hlavního města sasánovského krále Šápura I. Ve skále jsou zde vytesány reliéfy znázorňující vítězství nad Římem. Odsud po dálnici pokračujeme na cestě do Shirazu, za zmínku stojí neuvěřitelný dlouhý průsmyk ve výšce skoro dva a půl tisíce metrů s dech beroucími výhledy do okolí. Shiraz – mimo jiné hlavní město růží a perských básníků – je nádherný. Překrásné zahrady

Narenjestan potěší každé oko, velká mešita a pevnost Karima Chána, rozhodně nezkoušejte minout. Byl zrovna svátek a krásný den a tisíce lidí byly navštívit hrob nejslavnějšího perského básníka Hafize. Je součástí rozlehlých zahrad a velký altán uprostřed slouží k recitacím jeho nejslavnějších básní, které zná řada iránců nazpaměť a které se k nim linou z velkých reproduktorů. Náladu návštěvníkům podle Míny kazila jen skutečnost, že letos po desetiletích volného vstupu, se poprvé platilo vstupné.

Irán má tolik památek a tak bohatou historii, že jenom jejich zlomek by stačil jiné zemi, aby byla lákadlem pro turisty z celého světa. Desítky z nich patří pod UNESCO.

Obtěžoval jsem občas Mínu různými všetečnými dotazy a jednou jsem se jí zeptal. Míno, kdybys měla ty a většina zdejších lidí jmenovat jediné místo a jedinou památku, kterou si nejvíc považujete, co by to bylo?

Odpověděla jediným slovem – Persepolis.

Založena Dáreiem Velikým roku 522 před naším letopočtem leží vysoko asi tisíc osm set metrů nad mořem a sloužila převážně k ceremoniálním účelům, jinak hlavním sídelním městem v té době byly Súsy. V Persepoli velcí panovníci přijímali hold a dary svých satrapů a králů porobených národů. Neustále zde probíhají další archeologické výzkumy, které svěřil stát Italům. Vždycky jsem si myslel, že účetní pojem controlling přišel do Evropy a do Česka až v roce 1993 se vstupem nadnárodní německé firmy SAP a jejího podnikového informačního systému R/3, které jsme s tím trochu ve své době pomáhali. Až v Persepoli jsem si uvědomil že prvním controllingovým manažerem byl správce majetku Dáreia Velikého a svědčí o tom klínovým písmem vyryté controllingové tabulky, kde na zdech staveb a paláců byly zvěčněny tímto způsobem přesné informace o veškerých nákladech spojených s jednotlivými projekty a stavbami.

Poslední šáh Réza se těsně před pádem svého režimu „zmocnil“ odkazu perské říše a zorganizoval velkolepé oslavy 2500 let jejího trvání. Nechal vysadit dva tisíce pět set vzrostlých stromů na příjezdové cestě do Persepole a obrovskými výdaji zruinoval státní pokladnu. Urychlil tak příchod islámské revoluce. Persepolis je úchvatná se všemi svými zbytky chrámů, paláců i soch. Ale kousek vedle je další úchvatné místo, v mohutném skalním masívu vysoko pár desítek metrů nad zemí uvidíte hrobky všech nejvýznamnější králů této slavné generace, Dáreia I a II, Xerxa i Artaxerxa. Islám je dost destruktivní náboženství, které často bez skrupulí likviduje nejvýznamnější i tisícileté světové památky, jak jsme byli nedávno svědky např. ve spojitosti se syrskou Palmýrou. Mína nám vyprávěla jak během islámské revoluce byla snaha radikálů srovnat Persepolis se zemí. Stalo se ale to, že několik tisíc obyvatel okolních vesnic utvořilo živý řetěz kolem tohoto místa a zabránilo tuto památku zničit. Nebezpečí zničení hrozilo i hrobce jednoho z největších vládců Kýra Velikého, děda Dáreiova, během invaze Arabů a islamizace této oblasti v sedmém století. Tuto stavbu zachránila lež místních obyvatel, kteří ji vydávali za hrobku Šalamounovy matky a toto biblické jméno, posvátné i pro ničivý islám, pomohlo tento skvost zachovat.

Dalším zajímavým městem na naší cestě byl Yazd, kolébka zoroastrismu, který mnozí historikové považují za nejstarší náboženství, které uznává jediného boha, kterým je v tomto případě Ahura Mazda. Obyvatelé tohoto města ještě často žijí ve starobylých hliněných kopulovitých obydlích. Věčný oheň zoroastrismu plane ve zdějším chrámu už bez přestání více než tisíc pět set let, učení je ještě o dalších tisíc let starší. Typické pro Yazd jsou jeho stavby s důmyslnými větracími věžemi. Své mrtvé pohřbívali daleko od města ve skalách, které nazývali věže ticha a o jejich předky se postaral suchý vzduch, dravá zvěř a ptáci. Dnes už věže ticha kapacitně zdaleka nestačí a mrtví jsou zpopelňováni.

Asi nejkrásnějším iránským městem je Isfahán, bývalá dlouholetá metropole Abbásovců. Je tady zdaleka nejvíce zahraničních turistů. Je zde řada nádherných staveb – Imámová mešita, mešita šejka Loftolláha, honosné paláce jako Ali Quapu a Sotoon. K tomu široké bulváry lemované spoustou vzrostlých stromů, které nabízejí v parném létě konejšivý stín. Spousta kavárniček, dobrých restaurací ve starém perském stylu a kvalitní stylové hotely. Turista se zde cítí naprosto bezpečně i když v noci bloumá po osvětlených místech. Městem protéká řeka Zajandé, my měli to štěstí, že v ní bylo trochu vody, jindy je zcela vyprahlá a její břehy spojují dva starodávné velkolepé obloukové mosty, které si nenechte uniknout. Za zmínku také stojí místní arménská čtvrť a muzeum genocidy. Pokud si chcete vychutnat výbornou kávu v prostředí nádherné okrasné zahrady navštivte hotel Abbasi, nový luxusní hotel vybudovaný ze tří sta let starého karavanserailu, kde lze strávit noc za překvapivě nízkou cenu.

Ještě se s vámi podělím o jednu zajímavou příhodu a tou byla návštěva „zaručeně pravého“ perského hamamu. Stálo nás to „jenom“ padesát euro na hlavu, uklidnilo nás, že Mína šla s námi, bylo to ale příliš intimní, aby muže a ženy nechali pohromadě a někteří z nás na to dlouho nezapomenou. I když odvahu se toho zúčastnit, našlo nakonec jen asi šest z nás. Ti co nešli a po návratu poslouchali naše vyprávění se chválili za to, že zůstali na hotelu. Po uhrazení obnosu předem v autobuse jsme ještě během příjezdu na místo obdrželi tácek s různými pomůckami – byl tam mimo jiné hřebínek, drsná žínka, mýdlo a hrubá hlinka, o které jsme v této chvíli netušili, na co bude použita. U vchodu do trochu oprýskané staré budovy byli muži odděleni od žen a nás čtyři odvážlivce nahnali dovnitř. Tam na nás už nadržene jenom v trenkách naboso čekali čtyři mudžahedíni – černí, bradatí, hubení mužové. Potkat je v noci v Isfahánu na ulici, tak přejdu na druhou stranu.

Všecko jsme si odložili do skříněk a vkročili do další nevelké místnosti. Místnost i dvě sprchy mě připomínaly sokolskou šatnu v šedesátých letech v provinčním městě na severní Moravě, kde jsem se jako začínající volejbalista občas po tréninku sprchoval studenou vodou, protože teplá tekla jenom v neděli. Na oprýskané mokré dlažbě, jejíž vzorek stářím odpovídal Abbásovske dynastii, ležely čtyři sokolské žíněnky o rozměrech dvakrát jeden metr a výšce pět centimetrů, přesně ten typ, na kterém se připravovaly naše gymnastky na olympiádu v roce 1948. Mudžahedín nalil na podlahu vědro teplé vody, byly tam ještě zbytky mýdla, a prostředí bylo velmi kluzké a nebezpečné i pro dvacetiletého jinocha, nejen pro vysloužilého vrcholového sportovce po několika operacích kloubů. Nekoordinovaně jsem se svalil na lehátko a bradáč mě začal nesmlouvavě mydlit a drhnout. Napřed dvakrát mýdlem celé tělo a potom do sprchy, následně dvakrát olejíčkem a zase do sprchy, pak vytáhl z košíčku hlinku a drsnou žínku a pokračoval ještě důkladněji – pořádně přitlačil až se nám odlupovala i kůže, která nám narostla v pubertě, nestačilo mu jen tělo, přitlačil silně i na obličej a hlavu a bez dotazu zda může, odebral vedle hekajícimu partákovi ještě asi polovinu vlasů, které měla jeho řídká kštice. Z nás už nikdo nekonverzoval, všude to vypadalo podobně, silné kolektivní hekání naplnilo celou místnost, takže když jsem zavřel oči, myslel jsem, že ležím někde jinde.

Pak rychle do sprchy, převléci se a na lehkou perskou večeři, která byla v ceně. Já jsem to nějakým zázrakem přežil, ale jeden parták čtyři dny neslyšel na pravé ucho a druhý měl do krvava ohoblovaná všechna mateřská znaménka. Faktem, ale nakonec bylo, že když si odmyslím, jak a kde to všechno probíhalo, tak jsem se další dny cítil jako znovu zrozený. Zapomeňte na hamam v Turecku nebo Tunise, pravý haman je pouze ten perský. Naše ženy měly podobné pocity, rozdíl byl pouze v tom, že tam byly s dalšími třemi místními ženami, jejichž malé děti se klouzavě pohybovaly mezi žíněnkami, protože je matky neměly kam odložit.

Před závěrečnou etapou a návratem na letiště se určitě po cestě zastavte v malebné horské vesničce Abiyaneh, staré dva tisíce pět set let, kde se zastavil čas. Leží na úpatí čtyřtisícové hory Karkas, nezapomeňte si s sebou vzít teplý svetr, je zde citelné chladno. Její staré hlíněné červené domy, kde se ještě většinou pořád bydlí, jsou o svátcích cílem zástupů domácích, kteří se zastaví v pohodových zdejších starých kavárničkách a dívají se na staré lidové kroje a zvyky. Strávili jsme tu hodinku u čaje a kávy s příjemnou skupinkou studentek z teheránské univerzity, které se nás zvědavě vyptávaly na všechno možné. Vedle mě seděl starší pár německých manželů, pochopil jsem, co už jsem předtím věděl nebo tušil, že je si většina žen velmi podobná. Paní si velice pochovala třítýdenní detoxikační túru svého manžela, při které její choť vidí i tolik památek. Její muž mluvil podstatně méně a na jeho strnulém detoxikovaném obličeji bylo vidět radost, že už další den letí domů.

Bylo nám to líto, ale naše cesta už pomalu končila, poslední zastávkou před letištěm byl starobylý Kashan s jeho mešitou Agha Bozorg.

Abych byl upřímný, tak na této cestě bylo velmi těžké zapamatovat si názvy těch desítek mešit, paláců, jména šejků, duchovních a básníků, která nesou. Při tom nepřeborném množství by to bylo těžké i pro znalého arabistu a to já nejsem.

Golf

Do Iránu bych se chtěl podívat, i kdyby tam nebylo žádné golfové hřiště. Když jsem ale objevil na internetu, že tam jedno je a to přímo v Teheránu a jmenuje se Enghelab (v překladu to znamená Revoluce, ne říjnová ale islámská), srdce mi zaplesalo a věděl jsem že se tam musím podívat, i kdyby to bylo jen na kafe.

Ale my jsme si ho skutečně zahráli. Naše starostlivá průvodkyně Mína nás nechtěla pustit do patnáctimiliónového Teheránu, protože tušila že bychom se s našimi bílými „ksichty“ a náhodně vybraným taxikářem mohli stát lovnou zvěří a bylo riziko, že už by nás nikdy neviděla. Navíc to bylo hned den po příletu, ale náš itinerář byl tak nabitý, že to byla jediná šance, jak se utrhnout od naší minivýpravy a přijít tak jenom o jeden palác. Zavolala svému známému Masúdovi a ten nás dostal celý den na starost. Zavolala také na recepci, zarezervovala tee time, objednala půjčení holí a vozík. Hodně nám to pomohlo, persky (farsí) nemluvím a anglicky zde mluví většinou jen vysokoškoláci a ti zase nehrají a neznají golf. Bradatý Masúd byl sympaták, živil se hudbou a přivydělával si jako taxikář. Byl veteránem z irácko-iránské války, jako mladý rekrut byl nasazen přímo na frontu a se štěstím přežil, poté, co ho kulka trefila do hlavy. Masúd byl realista s odstupem od islámu. Mluvil o statisících mladých třináctiletých chlapců, kteří s příslibem panen v ráji v době války prošlapávali minová pole řádné iránské armádě. Stopy této války zde vidíte dodnes hlavně v menších městech, kde jsou cesty lemovány desítkami podobizen místních vojáků, kteří ztratili život.

Golfové hřiště je součástí moderního velkého sportovního komplexu v luxusnější severní části metropole. Privítal nás pěkný club house s pro shopem i dobrou restaurací. Hole i vozík jsme si půjčili za 20 EUR a cena fee v rijálech odpovídala asi částce 37 EUR. Startovat jsme mohli až ve 14 hodin. Důvodem bylo zrovna ten den probíhající mistrovství Iránu, které se navíc rozhodovalo mezi dvěma hráči až v rozstřelu. Této myslím iránsky netradiční soutěži věnovala pozornost i místní televize a tisk, pobíhalo zde tak dvacet novinářů, reportérů a kameramanů. Celý Irán trpí nedostatkem vody, snad kromě severní části ležící u Kaspického moře. Na hřišti, kterému kromě grínů, chybělo automatické zavlažování, to bylo vidět, bylo dosti vyprahlé a gríny kvality spíše podprůměrné. Hráč, který se ale odhodlal vyrazit na hřiště, byl ale odměněn dech beroucími výhledy na několik vrcholů čtyřtisícovek, které celou oblast lemovaly. Masúd předtím neviděl golf ani v televizi a projevil přání s námi jít na hřiště. Souhlasili jsme a za odměnu jsme mu přidělili na starost náš golfový vozík. Bavilo ho to devět jamek, pak řekl, že ho bolí nohy a počká na nás v klubovně. Hřiště se hraje na osmnáct jamek, ale ve skutečnosti jich je pouze třináct a pět jamek se jde dvakrát. Golf je pro Iránce s průměrným platem asi tři sta euro docela drahý sport a hrají ho tam jen ti nejbohatší, vysocí manažéři a diplomaté. Co je zajímavé, tak odpalovací rohožky na driving range byly přímo součástí kavárny a tak se hosté mohli přímo bavit cvičeními většiny spíše začínajících golfistů. My jsme po cestě taxíkem a při nedostatku dalšího času dali přednost obědu a kávě a odmítli nabídku na driving range, U šéfa recepcce nám to přineslo viditelný respekt. Bylo na něm vidět, že ve zdejší lokalitě málokdo vyrazí na hřiště, aniž předtím vystřílel několik desítek míčků.

Připomnělo mi to časy, kdy jsem sám s golfem před šestnácti lety začínal a nebo když dnes vidím před hrou začátečníka, který má utkvělý pocit, že pokud nevystřelí před hrou sto míčků, tak nebude řádně připraven.

Když jsme dokončovali hru na jedničce, viděli jsme, že jsme jako cizinci upoutali pozornost dvou mladých svalnatých mužů, ze kterých se vyklubali golfovní instruktoři, kteří se nám snažili nenápadně nabídnout své služby. Po letech hraní jsem skeptický vůči většině našich trenérů a neviděl jsem důvod si myslet, že ti zdejší jsou lepší. Neměli jsme moc času a hlavně si to chtěli sami užít bez nějakých marketingových „keců“ a tak jsme se s nimi zdvořile rozloučili. Jako společník nám stačil náš Masúd, od kterého jsme se dověděli spoustu věcí, které v televizi neukazovali.

Více informací www.visitthepersia.com

10/2/2020

